НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ СИЛ

КАФЕДРА ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник навчально-наукового
інституту оперативно-рятувальних сил

_____ Олександр КОЛЕНОВ
(підпис)

"26" 08 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Пожежно-рятувальна підготовка
(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова професійна
(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна, або вибіркова)

за освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою
Пожежна безпека
(назва освітньої програми)

підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
(найменування освітнього ступеня)

у галузі знань К Безпека та оборона
(код та найменування галузі знань)

за спеціальністю К8 Пожежна безпека
(код та найменування спеціальності)

мова навчання українська

Схвалено вченою радою
навчально-наукового інституту
оперативно-рятувальних сил

Протокол від
«26» 08 2026 року № 18

Черкаси – 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка»
назва навчальної дисципліни

розроблена відповідно до освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми «Пожежна безпека» для підготовки за першим (бакалаврським)
назва програми

рівнем вищої освіти.
найменування освітнього ступеня

в галузі знань К Безпека та оборона за спеціальністю К8 Пожежна безпека
код та найменування галузі знань код та найменування спеціальності

Розробники:
заступник начальника кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт, кандидат технічних наук, Белюченко Д.Ю., старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки Іпієв А.Д., старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки Новгородченко В.В., старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки Ведула С.А.

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою організації і проведення аварійно-рятувальних робіт

Протокол від «24» 08 2026 року № 16

Начальник кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт

_____ Віталій Собина
(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

«24» 08 2026 року

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою пожежно-рятувальної та фізичної підготовки

Протокол від «25» 08 2026 року № 2

Начальник кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки

_____ Віктор Покалюк
(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

«24» 08 2026 року

Схвалено проектною групою освітньої програми «Пожежна безпека»

Гарант освітньої програми

_____ Костянтин АФАНАСЕНКО
(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

«24» 08 2026 року

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка» є формування у здобувачів теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для організації та виконання оперативних дій під час гасіння пожеж, проведення висотно-рятувальних робіт, забезпечення безпеки особового складу та населення в умовах ліквідації надзвичайних ситуацій, а також підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності у сфері цивільного захисту. У рамках освітньої програми ця дисципліна посідає важливе місце як базовий компонент професійної підготовки, що забезпечує практичну готовність до дій у реальних умовах надзвичайних ситуацій.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі освіти оволодівають прийомами та способами роботи з пожежно-технічним обладнанням та рятувальним спорядженням, з ручними пожежними драбинами, поліспастними системами, засобами страховки та з іншим спеціальним технічними засобами. Здобувачі набувають умінь і навичок пересування в опорному та безопорному просторі, виконання евакуації постраждалих з висоти та проведення аварійно-рятувальних робіт. Дисципліна забезпечує формування здатності до організації та проведення занять з особовим складом, розвитку методичної й інструкторської компетентності. Також вона сприяє розвитку морально-вольових якостей, витривалості, стресостійкості, відповідальності, дисциплінованості та навичок командної взаємодії. Водночас підтримується належний рівень фізичної підготовленості, необхідний для ефективного виконання службових обов’язків у підрозділах ДСНС.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.

уміння:

- поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв’язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.

комунікація:

- донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації;
- спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово.

відповідальність і автономія:

- управління складною технічною або професійною діяльністю чи проєктами;
- спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах;
- здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
		заочна (дистанційна)
Статус дисципліни *(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)*		*обов'язкова професійна*
Навчальний рік		2026/2027, 2027/2028,
Семестр(и)		3, 4, 5
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС		6
- загальна кількість годин		180
- кількість модулів		3
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
- лекції		
- практичні заняття		12
- семінарські заняття		
- лабораторні заняття		
- курсовий проект (робота)		
- інші види занять		
- самостійна робота		168
- індивідуальні завдання (науково-дослідне)		
Форма підсумкового контролю		
(курсова робота (курсовий проект); іспит, диференційований залік)		диференційовані заліки; іспит

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Передумовою для вивчення дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка» є засвоєння результатів навчання, що передбачені освітньою компонентною «Основи пожежно-рятувальної справи».

4. Результати навчання та компетентності з навчальної дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежна безпека», вивчення обов'язкової навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Організовувати вивчення оперативно-тактичної характеристики району виїзду пожежно-рятувального підрозділу; виконувати розрахунок сил та засобів для	ПРН15

ліквідації пожеж та їх наслідків; організовувати розвідку пожежі та моніторинг обстановки на пожежі; взаємодіяти з іншими пожежно-рятувальними підрозділами, службами району та об'єктів, що залучаються до ліквідування пожежі; організовувати зв’язок та забезпечувати взаємний обмін інформацією з залученими силами.	
Оцінювати обстановку на пожежі, розраховувати параметри розвитку пожежі та прогнозувати її наслідки. Обирати та передбачати пріоритетність застосування вогнегасних речовин для гасіння пожеж, автоматичних систем пожежогасіння, систем зв’язку та відповідних видів протипожежної техніки; визначити вид пожежно-технічного та спеціального оснащення, основні тактичні прийоми з обмеження розвитку пожежі та її ліквідування, а також заходи безпеки для особового складу, який приймає участь у гасінні пожежі	ПРН16
Оцінювати технічний стан аварійно-рятувальної, протипожежної, спеціальної техніки, засобів зв'язку, обладнання димовидалення та пожежно-технічного оснащення, контролювати безпечну роботу ланок газодимозахисної служби	ПРН20
Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій	ПРН24

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, СК
Здатність працювати як в команді, так і автономно	ЗК8
Навички здійснення безпечної діяльності	ЗК9
Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з гасіння пожеж, рятування та евакуювання людей під час пожежі та проведенні інших пожежно-рятувальних робіт	СК25
Здатність організовувати експлуатацію аварійно-рятувальної, протипожежної, спеціальної техніки, засобів зв'язку, обладнання димовидалення та пожежно-технічного оснащення	СК28

5. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Робота з пожежно-технічним обладнанням та зі спеціальним оснащенням і страхувальними засобами в опорному та безопорному просторі. Виконання навчальних вправ.

Тема 1.1. Робота з висувною пожежною драбиною.

Призначення, будова, тактико-технічні характеристики, випробування та принцип роботи висувної пожежної драбини, яка застосовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт. Практичне відпрацювання вправ з висувною пожежною драбиною. Вимоги безпеки праці.

Тема 1.2. Робота з штурмовою пожежною драбиною.

Призначення, будова, тактико-технічні характеристики, випробування штурмової пожежної драбини, яка застосовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт. Практичне відпрацювання вправ з штурмовою пожежною драбиною. Вимоги безпеки праці.

Тема 1.3. Закріплення рятувальної мотузки за конструкцію.

Будова, характеристики, випробування та правила експлуатації рятувальних мотузок. Техніка в'язання вузлів, їх призначення, сфери застосування та контроль правильності виконання. Практичне відпрацювання вправ з закріпленням рятувальної мотузки за конструкцію, що використовуються під час рятування людей, підйому та спуску вантажів, закріплення рятувального обладнання і забезпечення безпеки особового складу.

Тема 1.4. В’язання подвійної рятувальної петлі з одяганням на потерпілого в умовах ведення бойових дій.

Будова, характеристики, випробування та правила експлуатації рятувальних мотузок, карабінів. Техніка в'язання подвійної рятувальної петлі, її призначення, сфера застосування та контроль правильності виконання. Практичне відпрацювання вправи з в’язанням подвійної рятувальної петлі та одягання її на потерпілого з використанням засобів індивідуального бронезахисту. Забезпечення безпеки особового складу та умовного потерпілого при виконанні даної вправи.

Тема 1.5. Спеціальне оснащення і страхувальні засоби. В’язання спеціальних вузлів.

Призначення, класифікація та порядок використання спеціального оснащення і страхувальних засобів під час виконання аварійно-рятувальних та висотних робіт. Вимоги безпеки під час роботи зі страхувальним спорядженням. Будова, характеристики та правила експлуатації рятувальних мотузок, карабінів, страхувальних систем, спускових і підйомних пристроїв. Техніка в'язання спеціальних вузлів, їх призначення, сфери застосування та контроль правильності виконання. Практичне відпрацювання вузлів, що використовуються під час рятування людей, підйому та спуску вантажів,

закріплення рятувального обладнання і забезпечення безпеки особового складу.

Тема 1.6. Надягання комплекту верхолазного спорядження.

Призначення, склад та будова комплекту верхолазного спорядження. Порядок підготовки спорядження до використання та перевірка його справності. Правила підбору, регулювання та надягання страхувальної системи. Послідовність надягання елементів верхолазного спорядження, приєднання карабінів, страхувальних пристроїв і рятувальної мотузки. Контроль правильності спорядження та дотримання вимог безпеки під час виконання робіт на висоті. Практичне відпрацювання нормативів з надягання комплекту верхолазного спорядження.

Тема 1.7. Кріплення несучих та страхувальних канатів. Компенсуючі петлі.

Призначення несучих і страхувальних канатів під час проведення аварійно-рятувальних та висотних робіт. Вибір та підготовка точок закріплення. Способи кріплення несучих і страхувальних канатів, вимоги до надійності та безпеки їх закріплення. Призначення, будова та порядок застосування компенсуючих петель для зменшення динамічних навантажень і забезпечення рівномірного розподілу зусиль. Практичне відпрацювання способів кріплення канатів, в'язання вузлів для створення компенсуючих петель та контроль правильності виконання елементів страхувальної системи.

Тема 1.8. Страховка. Самостраховка. Організація верхньої та нижньої страховки.

Поняття, призначення та види страховки і самостраховки під час виконання робіт на висоті та в умовах проведення аварійно-рятувальних робіт. Вимоги безпеки до організації страхування особового складу. Засоби та елементи страхувальних систем. Порядок організації верхньої та нижньої страховки, вибір точок закріплення, розміщення страхувального обладнання та контроль його надійності. Особливості забезпечення безпеки під час підйому, спуску та переміщення рятувальників. Практичне відпрацювання навичок організації страховки, самостраховки, верхньої та нижньої страховки з дотриманням установлених вимог безпеки.

МОДУЛЬ 2. Організація та проведення рятувальних робіт на висоті.

Тема 2.1. Техніка пересування по канатам в безопорному просторі. Правила спуску по вертикальним канатам.

Особливості пересування по канатах у безопорному просторі під час виконання аварійно-рятувальних та висотних робіт. Вимоги безпеки під час роботи на висоті та використання верхолазного спорядження. Техніка переміщення по вертикальних і похилих канатах, порядок використання страхувальних та спускових пристроїв. Правила організації робочого місця перед спуском. Способи та техніка спуску по вертикальних канатах, контроль швидкості руху, подолання перешкод і дії в аварійних ситуаціях. Практичне відпрацювання прийомів пересування та безпечного спуску по вертикальних канатах із застосуванням засобів страховки і самостраховки.

Тема 2.2. Техніка пересування по канатам в безопорному просторі. Правила підйому по вертикальним канатам.

Особливості пересування по канатах у безопорному просторі під час виконання аварійно-рятувальних та висотних робіт. Вимоги безпеки під час роботи на висоті та використання верхолазного спорядження. Техніка підйому по вертикальних канатах із застосуванням страхувальних систем, затискачів та іншого спеціального спорядження. Порядок організації страховки і самостраховки під час підйому. Способи подолання перешкод, переходу через проміжні точки кріплення та забезпечення безпеки рятувальника в процесі руху. Практичне відпрацювання прийомів підйому по вертикальних канатах, контролю правильності використання спорядження та дотримання вимог охорони праці і безпеки робіт на висоті.

Тема 2.3. Спуск умовного постраждалого за допомогою системи типу «косинка» з супроводжуючим і без супроводжуючого.

Призначення та порядок застосування рятувальної системи типу «косинка» під час евакуації постраждалих з висоти. Вимоги безпеки при підготовці та проведенні спуску постраждалого. Порядок закріплення постраждалого в рятувальній системі, організація страховки та перевірка готовності спорядження до роботи. Технологія спуску умовного постраждалого за допомогою системи типу «косинка» із супроводжуючим рятувальником та без супроводжуючого. Особливості керування спуском, забезпечення безпеки постраждалого під час руху та дії рятувальників у разі виникнення позаштатних ситуацій. Практичне відпрацювання прийомів підготовки та безпечного спуску умовного постраждалого різними способами.

Тема 2.4. Спуск умовного постраждалого за допомогою рятувальних нош з супроводжуючим.

Призначення, будова та порядок використання рятувальних нош під час евакуації постраждалих з висоти. Вимоги безпеки при підготовці постраждалого до транспортування та організації спуску. Порядок укладання і фіксації постраждалого в рятувальних ношах, кріплення нош до канатної системи та організація страховки. Методика спуску умовного постраждалого в рятувальних ношах із супроводжуючим рятувальником, розподіл обов'язків між учасниками рятувальної операції. Контроль положення нош під час руху, подолання перешкод та забезпечення безпеки постраждалого. Практичне відпрацювання прийомів підготовки, супроводу та безпечного спуску умовного постраждалого в рятувальних ношах.

Тема 2.5. Поліспастні системи. Розрахунок теоретичного виграшу в зусиллі в поліспастах. Наведення горизонтальних та крутопохилих переправ.

Призначення, класифікація та принцип дії поліспастних систем, які застосовуються під час проведення аварійно-рятувальних та висотних робіт. Основні елементи поліспастів, особливості їх використання. Поняття механічного виграшу, порядок розрахунку теоретичного виграшу в зусиллі в поліспастних системах різної кратності. Фактори, що впливають на ефективність роботи поліспастів. Призначення та порядок наведення

горизонтальних і крутопохилих переправ, вимоги до вибору точок закріплення, наведення канатів та організації страховки. Практичне відпрацювання створення поліспастних систем, виконання розрахунків виграшу в зусиллі та наведення переправ із дотриманням вимог безпеки праці.

Тема 2.6. Підйом умовного постраждалого за допомогою рятувальних нош з супроводжуючим.

Призначення та порядок підйому умовного постраждалого за допомогою рятувальних нош із супроводжуючим рятувальником. Вимоги безпеки під час організації та проведення підйомно-рятувальних робіт на висоті. Підготовка постраждалого до транспортування, правильне укладання та фіксація у рятувальних ношах, кріплення нош до канатної або поліспастної системи. Організація страховки та взаємодія між членами рятувального підрозділу під час підйому. Контроль положення нош і стану постраждалого, забезпечення безпечного проходження ділянок підйому та подолання перешкод. Практичне відпрацювання прийомів підйому умовного постраждалого в рятувальних ношах із супроводжуючим рятувальником із дотриманням вимог безпеки праці.

Тема 2.7. Підйом постраждалого по вертикальним канатам.

Призначення та особливості підйому постраждалого по вертикальних канатах під час проведення аварійно-рятувальних та висотних робіт. Вимоги безпеки до організації рятувальної операції, вибору точок закріплення та страхувальних систем. Підготовка постраждалого до транспортування, використання рятувальних систем, нош та спеціального спорядження. Застосування поліспастних систем для підйому постраждалого, розподіл обов'язків між учасниками рятувальної групи. Контроль стану постраждалого та безпечності виконання робіт під час підйому. Практичне відпрацювання прийомів підйому постраждалого по вертикальних канатах із використанням рятувального обладнання та засобів страховки

МОДУЛЬ 3. Пожежно-рятувальні роботи на висоті та саморятування.

Тема 3.1. Підйом по підвішеній штурмовій драбині у вікно 4-го поверху навчальної башти.

Призначення, будова, тактико-технічні характеристики, випробування штурмової пожежної драбини, яка застосовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт. Практичне відпрацювання вправ з штурмовою пожежною драбиною. Вимоги безпеки праці.

Тема 3.2. Перенесення, встановлення і підйом по висувній драбині у вікно 3-го поверху навчальної башти.

Призначення, будова, тактико-технічні характеристики, випробування та принцип роботи висувної пожежної драбини, яка застосовуються під час проведення аварійно-рятувальних робіт. Практичне відпрацювання вправ з висувною пожежною драбиною. Вимоги безпеки праці.

Тема 3.3. Комбінований підйом по встановленій висувній драбині зі штурмовою драбиною у вікно 4-го поверху навчальної башти.

Відпрацювання навичок комбінованого підйому по встановленій висувній драбині з переходом на штурмову драбину та подальшим підйомом у вікно 4-го поверху навчальної башти. Заняття спрямоване на вдосконалення техніки роботи з ручними пожежними драбинами, координації дій, безпечного переходу між драбинами та впевненого виконання вправи, з дотриманням вимог безпеки праці.

Тема 3.4. Рятування потерпілого з 3-го поверху навчальної башти за допомогою рятувальної мотузки.

Відпрацювання практичних навичок рятування потерпілого з висоти за допомогою рятувальної мотузки. Підготовка та закріплення рятувальної мотузки, забезпечення безпеки потерпілого, спуск потерпілого з 3-го поверху навчальної башти та його передача в безпечне місце. Вимоги безпеки праці під час виконання вправи.

Тема 3.5. Саморятування з 4-го поверху навчальної башти за допомогою рятувальної мотузки.

Відпрацювання практичних навичок саморятування з висоти за допомогою рятувальної мотузки. Підготовка та закріплення рятувальної мотузки, організація безпечного спуску, виконання самостійного спуску з 4-го поверху навчальної башти та приземлення у безпечній зоні. Вимоги безпеки праці під час виконання вправи.

Тема 3.6. Порядок транспортування потерпілих в умовах ведення бойових дій.

Оцінка обстановки та визначення безпечного маршруту евакуації потерпілого. Вибір способу транспортування залежно від характеру травм і тактичної обстановки. Практичне відпрацювання способів переміщення та транспортування потерпілих із небезпечної зони до укриття або пункту надання медичної допомоги. Використання підручних засобів та засобів для евакуації. Вимоги безпеки під час транспортування потерпілих.

Тема 3.7. Підйом ланцюгом у 4 поверх навчальної башти за допомогою ручних пожежних драбин.

Призначення, будова та порядок застосування ручних пожежних драбин під час проведення аварійно-рятувальних робіт. Практичне відпрацювання вправи з послідовного встановлення та підйому ланцюгом по ручних пожежних драбинах у вікно 4-го поверху навчальної башти. Взаємодія та злагодженість дій особового складу. Вимоги безпеки праці.

Розподіл навчальної дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма):

Назви модулів та тем	Кількість годин за формами навчання					
	усього	у тому числі:				
		лекції	семінарські заняття	практичні заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота
3- й семестр						
Модуль 1. Робота з пожежно-технічним обладнанням та спеціальним оснащенням і страхувальними засобами в опорному та безопорному просторі. Виконання навчальних вправ.						
Тема 1.1.Робота з висувною пожежною драбиною.	5					5
Тема 1.2. Робота з штурмовою пожежною драбиною.	6					6
Тема 1.3. Закріплення рятувальної мотузки за конструкцію.	10			4		10
Тема 1.4. В'язання подвійної рятувальної петлі з одяганням на потерпілого в умовах ведення бойових дій.	10					10
Тема 1.5. Спеціальне оснащення і страхувальні засоби. В'язання спеціальних вузлів.	14					10
Тема 1.6. Надягання комплекту верхолазного спорядження.	10					10
Тема 1.7.	10					10

Кріплення несучих та страхувальних канатів. Компенсуючі петлі.						
Тема 1.8. Страховка. Самостраховка. Організація верхньої та нижньої страховки.	10					10
Підсумковий контроль (диференційований залік)						
Разом за модулем 1	75			4		71
4 - й семестр						
Модуль 2. Організація та проведення рятувальних робіт на висоті						
Тема 2.1. Техніка пересування по канатам в безопорному просторі. Правила спуску по вертикальним канатам.	8					8
Тема 2.2. Техніка пересування по канатам в безопорному просторі. Правила підйому по вертикальним канатам.	8					8
Тема 2.3. Спуск умовного постраждалого за допомогою системи типу «косинка» з супроводжуючим і без супроводжуючого.	8					8
Тема 2.4. Спуск умовного постраждалого за допомогою рятувальних нош з супроводжуючим.	8					8
Тема 2.5. Поліспастні	12			4		8

системи. Розрахунок теоретичного виграшу в зусиллі в поліспастах. Наведення горизонтальних та крутопохилих переправ.						
Тема 2.6. Підйом умовного постраждалого за допомогою рятувальних нош з супроводжуючим.	8					8
Тема 2.7. Підйом постраждалого по вертикальним канатам.	8					8
Підсумковий контроль (диференційований залік)						8
Разом за модулем 4	60			4		56
5 - й семестр						
Модуль 3. Пожежно-рятувальні роботи на висоті та саморятування.						
Тема3.1. Підйом по підвішеній штурмовій драбині у вікно 4-го поверху навчальної башти.	6					2
Тема3.2.Перенесення, встановлення і підйом по висувній драбині у вікно 3-го поверху навчальної вежі.	7					4
Тема3.3.Комбінований підйом по встановленій висувній драбині зі штурмовою драбиною у вікно 4-го поверху навчальної башти.	7					4
Тема3.4.Рятування потерпілого з 3-го поверху навчальної башти за допомогою	6					4

рятувальної мотузки.						
Тема3.5.Саморятуваання з 4-го поверху навчальної башти за допомогою рятувальної мотузки.	7					3
Тема 3.6. Порядок транспортування потерпілих в умовах ведення бойових дій.	6			4		3
Тема 3.7. Підйом ланцюгом у 4 поверх навчальної башти за допомогою ручних пожежних драбин	6					3
Підсумковий контроль (іспит)						18
Разом за модулем 4	45			4		41
Разом	**180**			**12**		**168**

Теми практичних занять для здобувачів освіти заочної форми навчання

№ теми	Назва теми практичного заняття	Кількість годин
1.3.	Закріплення рятувальної мотузки за конструкцію	4
2.5.	Поліспастні системи. Розрахунок теоретичного виграшу в зусиллі в поліспастах. Наведення горизонтальних та крутопохилих переправ.	4
3.6.	Порядок транспортування потерпілих в умовах ведення бойових дій.	4
	Разом	12

Примітка: Для проведення практичних занять на яких відпрацьовуватимуться вправи у небезпечних умовах в обов'язковому порядку залучаються два науково-педагогічні працівники. Для проведення інших практичних занять другий науково-педагогічний працівник залучається у випадку чисельності здобувачів в навчальній групі 14 та більше.

Індивідуальні завдання.

Виконання індивідуальних завдань не передбачено.

6. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: виконання практичних вправ, консультації, контрольні заходи, самостійна підготовка.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (пояснення, бесіда, інструктаж);
- наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження);
- практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття).

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: тестові завдання, виконання практичних вправ, диференційовані заліки, іспит.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом індивідуального опитування та виконанням практичних вправ.

Підсумковий контроль для здобувачів вищої освіти у 2, 3, 4, семестрах проводиться у формі диференційованого заліку, а у 5 семестрі – у формі іспиту.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- *диференційований залік (1-й семестр заочна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота			Сума балів за дисципліну
Модуль 1			
Т 1.1 – Т 1.4	Т 1.5 – Т 1.8	Підсумковий контроль (диференційований залік)	
до 35	до 35	до 30	100

- *диференційований залік (2-й семестр заочна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота			Сума балів за дисципліну
Модуль 2			
Т 2.1 – Т 2.3	Т 2.4 – Т 2.7	Підсумковий контроль (диференційований залік)	
до 35	до 35	до 30	100

- *іспит (3-й семестр заочна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота		Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів за дисципліну
Модуль 3			
Т 3.1 - Т 3.3	Т 3.4 – Т 3.7		
до 35	до 35	до 30	100

Мінімальна сума балів за поточний контроль для допуску здобувача денної форми навчання вищої освіти до диференційованого заліку повинна становити 60 балів, до іспиту – 42 бали.

Мінімальна сума балів за поточний контроль для допуску здобувача заочної форми навчання вищої освіти до диференційованого заліку та іспиту повинна становити 42 бали.

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Поточний контроль (1,2,3 семестр).

Поточний контроль знань **здобувачів заочної форми** навчання здійснюється у вигляді **тестування**, що проводяться за підсумками вивчення тем у відповідному модулі під час установчих практичних занять та самостійного опрацювання. Тестування є основною формою перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу, логічного мислення, професійної термінології та розуміння алгоритмів дій під час виконання рятувальних робіт.

Загальна кількість балів за поточний контроль становить до **70 балів**, які здобувач може набрати за результатами двох тестових завдань (до 35 балів за кожний) у семестрі. За правильну відповідь на кожне питання здобувач може отримати 1 бал, за неправильну відповідь - 0 балів.

Результати тестування підлягають **обов'язковому захисту** у формі усної співбесіди або короткого опитування. Захист проводиться у дистанційному або очному форматі з метою перевірки самостійності виконання тесту та рівня усвідомлення засвоєного матеріалу.

Здобувач має продемонструвати розуміння ключових положень теми, уміти обґрунтувати вибір правильних варіантів відповідей, пояснити принципи дій або значення технічних термінів. За результатами тестових завдань та співбесіди виставляється **підсумкова оцінка**, яка визначає рівень поточної успішності.

Критерії оцінювання результатів тестувань

Оцінювання знань здійснюється за кількістю правильних відповідей, рівнем аргументації під час захисту результатів, а також умінням логічно і послідовно пояснити навчальний матеріал.

32-35 балів (правильних відповідей) Здобувач упевнено володіє матеріалом, демонструє глибоке розуміння теоретичних положень, чітко аргументує відповіді, пояснює логіку своїх рішень, без помилок використовує

професійні терміни. Під час співбесіди відповідає вільно, логічно та послідовно.

28-31 балів (правильних відповідей) Матеріал засвоєно повно, але під час захисту спостерігаються незначні неточності або недостатня глибина пояснення. Відповіді свідчать про розуміння основних понять, але деталізація аргументів обмежена.

24-27 балів (правильних відповідей) Під час тесту здобувач показав знання основних положень теми, однак відповіді частково фрагментарні. На співбесіді потребує допоміжних запитань для уточнення термінів або логіки виконання дій.

20-23 балів (правильних відповідей) Матеріал засвоєно поверхнево. Є неточності, плутанина у термінах або невірне пояснення окремих етапів технологічних процесів. Під час співбесіди не може чітко відтворити навчальний зміст без підказок.

менше 20 балів (правильних відповідей) Здобувач не продемонстрував розуміння основних тем курсу. Відповіді випадкові або логічно непослідовні, відсутня аргументація. Результати тесту не зараховуються, поточний контроль вважається невиконаним.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку та іспиті: екзаменаційний білет містить три питання комплексні запитання, що охоплюють основні теми курсу. Максимальна кількість балів яку може отримати здобувач – **30 балів**.

Оцінювання знань здійснюється за такими критеріями:

27-30 балів. Здобувач повністю розкриває зміст усіх трьох питань, демонструє системне розуміння навчального матеріалу, наводить приклади з практики, чітко й логічно викладає думки, правильно застосовує професійну термінологію, впевнено володіє практичними навичками та вміннями.

24-26 балів. Відповіді в цілому правильні, але можуть містити окремі неточності або недостатньо повне розкриття окремих аспектів питань. Аргументація в більшості випадків логічна, термінологія використовується правильно, практичні навички та вміння сформовані на достатньому рівні.

20-23 балів. Здобувач дає правильні відповіді лише на частину питань або поверхнево розкриває їх зміст. Є порушення логіки викладу, недостатня аргументованість, потребує допоміжних запитань викладача. Практичні навички та вміння сформовані на задовільному рівні.

16-19 балів. Здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Практичні навички та вміння сформовані низькому рівні.

1-16 балів. Відповіді короткі, фрагментарні, спостерігаються суттєві прогалини в знаннях, використання професійних термінів неповне або неточне. Практичні навички та вміння відсутні або сформовані на початковому рівні.

Здобувач вищої освіти, який отримав за результатами складання підсумкового контролю 16 та менше балів, вважається таким, який не склав іспит. Такому здобувачеві в відомості (аркуші) обліку успішності виставляється відмітка «Не склав» і він вважається таким, що має академічну заборгованість.

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційованого заліку 1,2 семестрі:

1. Від яких факторів залежить вибір місця розташування системи поліспасту (у верхній чи нижній точці) при організації похилої переправи? Наведіть аргументи (переваги) на користь кожного з варіантів розміщення.
2. Дайте визначення простим, складним та комбінованим поліспастам. Поясніть порядок визначення теоретичного та практичного виграшу в зусиллі.
3. Дайте класифікацію верхолазного спорядження та страхувальних засобів за призначенням і способом використання. Розкрийте особливості їх застосування під час аварійно-рятувальних робіт.
4. Дайте класифікацію вузлів за функціональним призначенням, охарактеризуйте їх механічні властивості та наведіть приклади застосування під час висотно-рятувальних робіт.
5. Дайте класифікацію опор і кріплень, що застосовуються під час висотно-рятувальних робіт, та охарактеризуйте порядок установлення опорних і страхувальних канатів.
6. Опишіть процедуру проведення первинної розвідки перед прийняттям рішення про спуск рятувальника у водяний колектор.
7. Охарактеризуйте види страховки та самостраховки під час виконання висотно-рятувальних робіт. Розкрийте поняття страхувального ланцюга, його основних елементів та порядок організації страховки під час спуску і підйому у безопорному просторі.
8. Охарактеризуйте вимоги до експлуатації поліамідних канатів, небезпечні фактори, що впливають на їх міцність, порядок визначення припустимого робочого навантаження та критерії перевірки технічного стану.
9. Охарактеризуйте вимоги до опорних і страхувальних канатів, порядок їх зберігання, експлуатації, перевірки технічного стану та організації випробувань.
10. Охарактеризуйте індивідуальні страхувальні системи, їх призначення, конструктивні особливості, вимоги безпеки та порядок перевірки технічного стану.
11. Охарактеризуйте організацію переправ під час висотно-рятувальних робіт, наведіть класифікацію переправ та поясніть переваги розташування поліспасту в нижній точці під час натягнення переправи.
12. Охарактеризуйте пристрої для підйому по канату, спускові пристрої та страхувальні засоби, їх призначення, вимоги до конструкції та порядок перевірки технічного стану.
13. Охарактеризуйте стрічки та карабіни, їх призначення, вимоги до конструкції, порядок перевірки технічного стану та організації випробувань.

14. Охарактеризуйте фактори навколишнього середовища та гідрологічної обстановки, які необхідно враховувати під час організації переправ через водні перешкоди. Наведіть критерії безпечної переправи вбрід.

15. Поясніть відмінності між статичними та динамічними мотузками за їх характеристиками, умовами застосування та порядком випробування.

16. Розкрийте основні функції індивідуальних страхувальних систем під час виконання висотно-верхолазних робіт та вимоги до їх використання.

17. Розкрийте порядок організації та проведення спуску рятувальника по вертикальних мотузках. Охарактеризуйте дії рятувальника-верхолаза в аварійних ситуаціях під час спуску.

18. Розкрийте призначення гальмівних аварійних систем, порядок їх застосування та наведіть приклади організації ГАС із використанням спеціального оснащення і страхувальних засобів.

19. Розкрийте фактори, що впливають на вибір способу евакуації постраждалого з висотного об’єкта. Охарактеризуйте обов’язки рятувальників під час спуску постраждалого рятувальним підрозділом у складі п’яти осіб.

20. Пояснити поняття механічної переваги, сфери застосування поліспастів під час аварійно-рятувальних робіт.

21. Організація підйому потерпілого в ношах за допомогою спеціального оснащення та страхувальних засобів. Описати підготовку спорядження, вибір анкерних точок, розподіл обов'язків між рятувальниками та послідовність виконання робіт.

22. Поясніть порядок наведення горизонтальної переправи, вимоги до вибору місця її встановлення, організації анкерних точок, наведення основної та страхувальної мотузки, забезпечення страховки учасників та заходів безпеки під час її експлуатації.

23. Поясніть порядок наведення крутопохилої переправи, особливості організації верхньої та нижньої станцій, організація несучої і страхувальної систем, транспортування особового складу та потерпілих, а також заходи безпеки під час роботи на переправі.

24. Поясніть порядок дій рятувальної групи під час евакуації потерпілого за допомогою рятувальної косинки, вимоги до підготовки спорядження, фіксації потерпілого, організації страховки та заходів безпеки під час транспортування.

25. Поясніть порядок проведення рятувальної операції щодо рятувальника, який завис на страхувальному канаті внаслідок втрати працездатності або несправності спорядження, включаючи підхід до потерпілого, організацію страховки, переведення на рятувальну систему та безпечну евакуацію.

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційного заліку, іспиту (1,3 семестрах):

1. У яких оперативно-рятувальних ситуаціях пожежний-рятувальник застосовує рятувальну мотузку для страхування, саморятування та евакуації постраждалих з висоти?

2. Як визначити, яку мотузку (основну чи допоміжну) застосувати в конкретній ситуації, та які обмеження існують при використанні допоміжної мотузки?

3. Як діаметр мотузки впливає на її міцність і безпеку під час рятувальних робіт, і яку мотузку обирати для різних видів навантажень?

4. У яких випадках використовують статичну мотузку, а в яких — динамічну, з урахуванням характеру робіт (спуск, підйом, страхування)?

5. Чому здатність динамічної мотузки поглинати енергію ривка критично важлива для безпеки рятувальника?

6. Як будова мотузки (серцевина та оплетення) впливає на її властивості, і які зовнішні ознаки свідчать про пошкодження або непридатність?

7. Які фактори (сонячне випромінювання, температура, вологість, умови експлуатації) впливають на старіння мотузки та як це враховувати під час роботи?

8. Які небезпеки виникають при використанні вологої, забрудненої або обмерзлої мотузки, та як мінімізувати ризики?

9. Яких правил дотримуватися під час зберігання, сушіння, очищення та огляду мотузок для забезпечення їх надійності?

10. Як правильно змотувати мотузку (бухта або клубок) і транспортувати до місця робіт, щоб уникнути пошкоджень?

11. У яких випадках забороняється використання рятувальної мотузки і які можуть бути наслідки порушень?

12. Яка мета відпрацювання нормативів з рятувальною мотузкою та основні вимоги до пожежного-рятувальника під час навчальних вправ?

13. За якою командою та як виконують в’язання подвійної рятувальної петлі, включаючи алгоритм та типові помилки?

14. Які заходи безпеки необхідно дотримуватися під час вправи з подвійною петлею та при надяганні на потерпілого?

15. Які способи закріплення рятувальної мотузки за конструкцію використовуються на практиці та коли доцільно кожен із них застосовувати?

16. Чому міцність мотузки знижується з часом, рекомендований термін експлуатації та умови його продовження?

17. Сутність фізико-механічних випробувань мотузки після завершення строку використання та критерії придатності до подальшої експлуатації.

18. Що таке розривна міцність мотузки, від чого вона залежить, і чому паспортні характеристики не завжди відповідають реальним умовам?

19. Які фактори (волога, вузли, забруднення, сонячне випромінювання) найбільше впливають на зниження міцності мотузки?

20. Періодичність перевірки мотузки на стійкість до статичного навантаження та порядок проведення випробувань (400 кг), ознаки непридатності.

21. Як організується документування результатів випробувань та перевірок мотузок і чому це важливо?

22. Вимоги до рятувальних мотузок в оперативному розрахунку (маркування, стан, умови зберігання).

23. Порядок зовнішнього огляду мотузок начальниками караулів та командирами відділень, на що звертати увагу.

24. Порядок практичної перевірки міцності мотузки за участю рятувальників і випадки негайного вилучення з експлуатації.

25. Основні вимоги безпеки під час спуску по мотузці та небезпеки різких ривків або контакту з гострими краями.

26. У яких оперативних ситуаціях застосовують переносні пожежні драбини і які завдання вони дозволяють виконувати?

27. Види переносних драбин (драбина-палиця, штурмова, висувна), їх призначення та відмінності.

28. Основні вимоги до драбин (міцність, легкість, стійкість, простота конструкції).

29. Матеріали сучасних драбин, переваги та недоліки (міцність, вага, електропровідність, корозія).

30. Будова драбини-палиці, штурмової та висувної драбин і особливості їх використання.

31. Принцип роботи висувної драбини: висування колін, роль канатів, блоків та фіксатора.

32. Технічні характеристики різних типів драбин та їх вплив на вибір для конкретних умов.

33. Небезпеки під час роботи з драбинами (нестійкість, електропровідність, неправильне встановлення) та заходи запобігання.

34. Комбінований підйом з використанням штурмової та висувної драбин: сутність та порядок дій.

35. Основні вимоги безпеки при роботі з драбинами (кількість осіб, утримання, страхування, робота поблизу електромереж або металевих покрівель).

36. Вимоги до фасадної частини та робочої сторони башти та до запобіжної подушки перед навчальною баштою.

9. Засоби провадження освітньої діяльності

Навчальна башта, спеціальне спорядження та страхувальні засоби; тренажерний комплекс для відпрацювання аварійно-рятувальних робіт на висоті, збірна тренувальна вежа, захисний одяг та спорядження рятувальника.

10. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне та своєчасне виконання навчальних завдань є обов’язковими складовими успішного опанування дисципліни.

2. Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись розкладу навчальних занять та навчальної дисципліни.

3. Використання мобільних пристроїв під час занять допускається лише з навчальною метою та з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право отримувати інформацію щодо кількості накопичених балів та вести власний облік результатів навчання.

5. Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковим. Не допускаються плагіат, списування та інші форми академічної недоброчесності.

6. Пропущені заняття підлягають відпрацюванню відповідно до встановленого порядку.

7. Під час проведення практичних занять здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись вимог охорони праці та правил безпеки.

8. Виконання практичних нормативів, передбачених програмою навчальної дисципліни, у межах установленого нормативного часу є обов'язковою складовою навчального процесу. Позитивне оцінювання результатів навчання передбачає обов'язкове виконання здобувачем вищої освіти всіх практичних нормативів відповідно до встановлених вимог робочої програми навчальної дисципліни.

11 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Освітньо-професійна програма «Пожежна безпека» за спеціальністю К8 «Пожежна безпека» галузі знань К «Безпека та оборона», рівень вищої освіти – перший (бакалавр).

2. Белюченко Д.Ю. Порівняльна оцінка різних варіантів проведення висотно-рятувальних робіт. Problems of Emergency Situations. 2023. № 38. С. 80–95. doi: 10.52363/2524-0226-2023-38-6. http://pes.nuczu.edu.ua/images/arhiv/38/6.pdf

3. Белюченко Д.Ю. Обґрунтування нормативів для оцінювання оперативних розгортань в засобах бронезахисту. Problems of Emergency Situations. 2024. № 39. С. 25–39. DOI: 10.52363/2524-0226-2024-39-2; http://pes.nuczu.edu.ua/images/arhiv/39/2.pdf

4. Белюченко Д.Ю. Аналіз впливу чисельності розрахунку пожежно-рятувального автомобіля на час оперативного розгортання. Problems of Emergency Situations. 2021 . № 33. С. 103–116. DOI: 10.52363/2524-0226-2021-33-9; http://pes.nuczu.edu.ua/images/arhiv/33/9.pdf

5. Белюченко Д. Ю., Щербина Р. Г. Висотно-рятувальна підготовка. Виконання рятувальних робіт на висоті: практичний посібник. Черкаси: НУЦЗУ, 2025. 270 с. URL: https://elibrary.net.ua/2178/

6. Безуглов О. Є., Семків О. М., Чернуха А. А. Пожежно-рятувальна підготовка: підручник. Харків : НУЦЗУ, 2020. 319 с. URL: https://elibrary.net.ua/2179/

7. Довідник рятувальника-верхолаза / Додаток до окремого доручення ДСНС України від 05.03.2021 № В-68. URL: https://elibrary.net.ua/2184/

8. Наказ ДСНС України від 02.04.2024 № 375. Про затвердження Рекомендацій про особливості виконання органами управління та підрозділами

ДСНС завдань за призначенням у населених пунктах і на територіях під час збройної агресії. URL: https://elibrary.net.ua/2203/

9. Наказ ДСНС України від 31.12.2025 № 1661. Про затвердження Правил безпеки праці в органах та підрозділах ДСНС. URL: https://elibrary.net.ua/2204/

10. Наказ МВС України від 15.06.2017 № 511. Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту (Із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства внутрішніх справ України від № 572 від 22.08.2025). URL: https://elibrary.net.ua/2205/

11. Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті : затверджено наказом Держгірпромнагляду від 27.03.2007 № 62, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04.06.2007 за № 573/13840. URL: https://elibrary.net.ua/2207/

12. Наказ МВС України від 18.07.2023 № 586. Про затвердження Інструкції з організації висотної підготовки в Державній службі України з надзвичайних ситуацій. URL: https://elibrary.net.ua/2211/

13. Правила спортивних змагань з пожежно-прикладного спорту / затверджені заступником міністра молоді та спорту України. – Київ, 2021. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2021/pps.pdf (дата звернення: 25.06.2025).

14. Наказ ДСНС 27.08.2025 № 1065 Про затвердження методичних рекомендацій з ліквідації наслідків руйнування будівель та споруд із застосуванням аварійно-рятувальної (інженерної) техніки спеціального призначення та обладнання. URL: https://elibrary.net.ua/2201/

Інформаційні ресурси

1. Електронний каталог НУЦЗУ: https://elibrary.net.ua/
2. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій: https://dsns.gov.ua/
3. Сайт Міністерства освіти і науки України: https://mon.gov.ua/ua

Розробники:

_____ Дмитро БЕЛЮЧЕНКО

_____ Сергій ВЕДУЛА